

Između roditelja i djeteta

Svjetski klasik koji je revolucionirao
komunikaciju između roditelja i djece

DR. HAIM G. GINOTT

Revidirali i dopunili

DR. ALICE GINOTT & DR. H. WALLACE GODDARD



OSTVARENJE

Biblioteka
RAZVOJ DJETETA

Naslov izvornika: **“Between Parent and Child”**

Copyright © 1965 by Dr. Haim G. Ginott,
© 2003 by Dr. Alice Ginott & Dr. H. Wallace Goddard

Published in the United States by Three Rivers Press,
Member of the Crown Publishing Group, a division of Random House, Inc.

© Za hrvatsko izdanje: Ostvarenje d.o.o.

Prijevod: Dunja Flegar
Lektura: Martina Sviben
Fotografija na omotu: Željko Roglić
Dizajn omota: Ilona Posokhova i Mladen Bekavac

Tisak: Kratis d.o.o.
I. izdanje: sječanj, 2005.

Nakladnik:

OSTVARENJE d.o.o., Donji Vukojevac 12, 44272 Lekenik
tel/fax: 044 732-228, 732-230
<http://razvojdjece.crolink.net> <http://ostvarenje.crolink.net>
ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb
UDK 159.922.7:37>(035)
37.018.1(035)
GINOTT, Haim G.
Između roditelja i djeteta : svjetski klasik koji je revolucionirao komunikaciju između roditelja i djece / Haim G. Ginott ; revidirali i dopunili Alice Ginott & H. Wallace Goddard ; <prijevod Dunja Flegar>. - Lekenik : Ostvarenje, 2005. - (Biblioteka Razvoj djeteta)
Prijevod djela: Between parent and child. - Kazalo.
ISBN 953-6827-27-1
I. Roditelji i djeca II. Obiteljski odnosi
450105029

ISBN: 953-6827-27-1

*U sjećanje na mog mlađeg brata koji je poginuo u dvadeset i prvoj
godini u pokušaju da spasi svoje opkoljene ratne drugove.*

Sadržaj

Zahvale	vii
Predgovor	ix
Uvod	1
1 Komunikacijski kod: razgovori djece i roditelja	5
2 Snaga riječi: bolji načini poticanja i vođenja	25
3 Samoobrambeni mehanizmi: nema ispravnog načina da se učini pogrešna stvar	49
4 Odgovornost: bolje je prenositi vrijednosti nego tražiti poslušnost	65
5 Disciplina: pronalaženje učinkovitih alternativa kažnjavanju	95
6 Pozitivno roditeljstvo: jedan dan u životu djeteta	113
7 Ljubomora: tragično naslijeđe	125
8 Neki izvori dječje tjeskobe: pružanje emocionalne sigurnosti	137
9 Seks i ljudske vrijednosti: pažljivo pristupanje važnoj temi	146
10 Sažetak: Lekcije za usmjeravanje roditeljstva	161
Epilog	171
Dodatak A: Kako pomoći djeci	172
Dodatak B: Kako dječji psihoterapeut podiže vlastitu djecu	178
Dodatak C: Dodatni izvori	183
Kazalo	187

Zahvale

Zahvaljujemo prijateljima i kolegama koji su pročitali rukopis i doprinijeli svojim sugestijama i kritikama. Posebne zahvale idu Geraldu Grossu, za čitanje rukopisa i za sugestije koje su bile od velike pomoći; Claudiji Gabel, našem izdavaču, čija su strpljivost i sugestije bile od velike pomoći te su olakšale proces izdavanja i učinile ga ugodnijim; Betsy Rapaport, koja je uvidjela sve prednosti ponovnog izdavanja knjige; Teodoru Cohnu, za njegovu strpljivost, pomoć i vrijedne izdavačke komentare; našoj djeci i unucima, koji su nam pomogli da cijenimo važnost brižne komunikacije; Nancy Goddard, koja nam je bila uzor suosjećajnog roditelja; Emily, Andy i Sari, koje su nam pružile neprocjenjive lekcije. I više od svega, svim roditeljima koji su s nama podijelili svoje osjećaje i iskustvo i tako nas zadužili u najvećoj mogućoj mjeri.

HAIM. G. GINOTT
ALICE GINOTT
H. WALLACE GODDARD

Predgovor



*Nakon moje smrti, opjevajte me ovako -
Bio je jedan čovjek i nema ga više
Umro je prije svoga vremena
Pjesma njegova života prekinuta je u sredini
Trebao ju je otpjevati dokraja
A sada je zauvijek izgubljena
Opjevajte tu žalost*

- *NAKON MOJE SMRTI,*
HAIM NACHMAN BIALIK

Dr. Haim Ginott preminuo je 4. studenoga 1973. nakon duge i teške bolesti. Bila mu je pedeset i jedna godina. Nekoliko tjedana prije smrti zagledao se u svoju prvu knjigu, *Između roditelja i djeteta*, a zatim mi se obratio: "Alice, vidjet ćeš, ova će knjiga postati klasikom." Njegovo se proročanstvo obistinilo.

Haim Ginott radio je kao klinički psiholog, dječji terapeut i edukator za roditelje, a njegove su knjige - *Grupna psihoterapija s djecom*, *Između roditelja i djeteta*, *Između roditelja i tinejdžera* i *Učitelj i dijete* - revolucionirale načine na koje se roditelji i učitelji odnose prema djeci. Knjige su tijekom godine dana postale bestseleri i prevedene su na tridesetak jezika. U knjizi *The Authoritative Guide to Self-Help Books*, koju su napisali John W. Santrock, Ann M. Minnett i Barbara D. Cambell, Ginottove su knjige dobile najvišu ocjenu ("čvrsto preporučujemo") i pojavile su se na kratkom popisu najboljih self-help izdanja.

Bio je prvi stalni psiholog u emisiji *Today*; pisao je tjednu kolumnu, bio je internacionalni dopisnik za *Kings Features* i pisao je mjesečnu kolumnu za časopis *McCall's*. Također je radio kao profesor psihologije na Graduate School of New York University te na postdoktorskom programu na Adelphi University.

Komunikacijske vještine koje zastupa u svojim knjigama pomažu odraslima da stupe u dječji svijet suosjećajno i brižno - i uče ih kako da osvijeste osjećaje i primjereno reaguju na njih.

Kao što je rekao u jednom od svojih govora: "Ja sam dječji psihoterapeut. Liječim problematičnu djecu. Pretpostavimo da djecu vidam na terapiji jedan sat tjedno tijekom godine dana. Njihovi simptomi nestaju, osjećaju se bolje, slažu se s ostalima, čak prestaju biti uznemireni u školi. Što ja to činim, a pomaže im? Komuniciram s njima na brižan način. Koristim svaku priliku kako bih im pomogao razviti samopouzdanje. *Ako brižna komunikacija može ozdraviti bolesnu djecu, onda principi i vježbanje te komunikacije pripadaju roditeljima i učiteljima.* Dok su psihoterapeuti u prilici pomoći tek kada dođe do liječenja, samo oni koji su u svakodnevnom kontaktu s djecom mogu pomoći da ona ostanu psihički zdrava."

Tako bi on započinjao edukaciju za roditelje i grupe za vodstvo u kojima je pomagao roditeljima da nauče biti brižniji i djelotvorniji u odnosima s djecom, da postanu svjesniji vlastitih osjećaja i da bolje razumiju dječje. Želio je da nauče kako uspostaviti disciplinu bez ponižavanja, kako hvaliti bez prosuđivanja, kako izraziti ljutnju bez

povređivanja, kako kritizirati bez primisli, kako uvažiti dječje osjećaje, opažaje i mišljenja, umjesto raspravljati o njima. Kako prikladno reagirati tako da djeca nauče vjerovati svojoj unutrašnjoj stvarnosti i razviju samopouzdanje.

Prije nego što je postao psiholog, dr. Haim Ginott radio je kao školski učitelj u Izraelu. Diplomirao je na David Yellin Teacher's College u Jeruzalemu. Nakon nekoliko godina poučavanja shvatio je kako nije dovoljno pripremljen da bi izašao na kraj s djecom u učionici. Tada je odlučio doći na Columbia University Teachers College, gdje je stekao doktorat.

Iako je Haim Ginott rano preminuo, uživao je u kreativnom i ispunjenom intelektualnom životu. Inovativne ideje u području komunikacije s djecom koje su iznijete u njegovim knjigama, predavanjima i kolumnama imaju odjeka ne samo u SAD-u, nego i diljem cijelog svijeta. Utjecao je na razvoj radionica za roditelje u kojima se roditelji i učitelji uče ophoditi prema djeci na senzibilan i brižan način.

Haim Ginott volio je engleski, iako to nije bio njegov materinji jezik. Volio ga je poput pjesnika, koristeći ga štedljivo i precizno. Poput drevnih mudraca on je razdavao svoju mudrost u obliku parabola, alegorija i epigrama: "Nemojte biti roditelj, budite ljudsko biće koje je roditelj."

Jedna priča govori o rabinu koji je umro u dobi od pedeset godina. Kada se obitelj vratila s pogreba, najstariji sin je rekao: "Naš je otac proživio dug život". Svi su se zaprepastili. "Kako to možeš kazati za čovjeka koji je umro tako mlad?" pitali su ga. "Zato što mu je život bio ispunjen; napisao je mnogo važnih knjiga i dodirnuo je mnoge živote."

To je moja utjeha.

DR. SC. ALICE GINOTT

2003.

DIJETE, PRUŽI MI SVOJU RUKU
KAKO BIH MOGLA HODATI U SVJETLOSTI
TVOJE VJERE U MENE

- HANNAH KAHN

Između
roditelja i
djeteta

Uvod

Ne postoji roditelj koji se ujutro budi smišljajući kako će djetetu zagorčati život. Ne postoje majka ili otac koji kažu: "Danas ću vikati, prigovarati i ponižavati svoje dijete u svakoj prilici." Upravo suprotno, jutrom mnogi roditelji odlučuju: "Ovo će biti miran dan. Nema vikanja, nema svađanja, nema sukoba." No usprkos dobrim namjerama, neželjeni rat uvijek ponovno izbije.

Roditeljstvo se sastoji od beskrajnog niza događaja, povremenih incidenata i iznenadnih kriza na koje treba brzo reagirati. Nije svejedno kako ćemo to učiniti: time utječemo na djetetovu osobnost i samopoštovanje u dobrom ili lošem smislu riječi.

Željeli bismo vjerovati da samo poremećeni roditelj može reagirati na način koji šteti njegovu djetetu. No, na nesreću, čak i roditelji koji vole svoju djecu i koji su dobronamjerni, okrivljuju, posramljuju, optužuju, ismijavaju, prijete, podmićuju, obilježavaju, kažnjavaju, drže prodike i moraliziraju.

Zašto? Zato što većina roditelja nije svjesna destruktivne snage riječi. Hvataju sebe kako izgovaraju stvari koje su slušali od vlastitih roditelja, stvari koje nisu namjeravali izgovoriti i čiji se ton i njima samima ne sviđa. Tragedija takve komunikacije često ne leži u manjku brizi, nego u manjku razumijevanja; ne u manjku inteligencije, nego u manjku znanja.

Roditeljima je potreban poseban način odnosa i razgovora s djecom. Kako bi se bilo tko od nas osjećao kada bi kirurg došao u operacijsku salu prije anesteziologa i kada bi izjavio: "Nisam baš uvježban u kirurškim zahvatima, ali volim svoje pacijente i koristim zdrav razum"? Vjerojatno bismo se uspaničili i izjurili, spašavajući goli život. Ali, stvari nisu tako jednostavne djeci čiji roditelji vjeruju da su ljubav i zdrav razum sasvim dostatni. I roditelji, poput kirurga, moraju naučiti specijalne vještine da se mogu nositi sa svakodnevnim dječjim zahtjevima. Poput izvježbanoga kirurga koji mora paziti gdje će zarezati, i roditelji moraju uvježbati upotrebu riječi. Jer riječi su poput noža. One zadaju, ako već ne tjelesne, a onda mnogo bolnih emocionalnih rana.

Gdje moramo početi ako želimo poboljšati komunikaciju s djetetom? Preispitivanjem vlastitih reakcija. Riječi su nam poznate. Čuli smo kako ih naši roditelji razmjenjuju s gostima i strancima. *To je jezik koji štiti osjećaje, ne kritizira ponašanje.*

Što kažemo gostu koji je zaboravio kišobran? Trčimo li za njim govoreći: "Što se događa s tobom? Svaki puta kada dođeš u posjet zaboraviš nešto. Ako ne jednu stvar, onda drugu. Zašto nisi poput svoje mlađe sestre? Kada ona dođe u posjet, zna se ponašati. Četrdeset i četiri su ti godine! Zar nikada nećeš naučiti? Nisam ti ja rob da kupim stvari za tobom! Kladim se da bi i vlastitu glavu zaboravila da ti nije pričvršćena za ramena!" To nije način ophođenja s gostom. Kazat ćemo: "Evo tvog kišobrana, Alice", no pri tome nećemo dodati: "Smušenjakinjo".

Roditelji moraju naučiti ponašati se prema svojoj djeci onako kako se ponašaju prema gostima.

Roditelji žele da im djeca budu sigurna i sretna. Nijedan roditelj svojevoljno ne pokušava dijete učiniti strašljivim, sramežljivim, bezobzirnim ili odbojnim. No ipak, tijekom odrastanja mnoga djeca poprimaju te nepoželjne karakteristike i ne uspijevaju postići osjećaj sigurnosti i poštovanje prema sebi i drugima. Roditelji žele da im djeca budu ljubazna, a ona su nepristojna; žele da imaju

samopouzdanja, a ona su nesigurna; žele da budu sretna, a ona to prečesto nisu.

Roditelji mogu pomoći svakome od svoje djece da postane čovjek, ljudsko biće puno suosjećanja, predanosti i hrabrosti; osoba čiji je život vođen srčanošću i poštenjem. Da bi postigli te humane ciljeve, roditelji moraju usvojiti humane metode. Sama ljubav nije dovoljna. Unutrašnji uvidi nisu dostatni. Dobrim je roditeljima potrebna vještina. Ova knjiga podučava kako steći i koristiti te vještine. Ona će roditeljima pomoći da željene ideje svakodnevno provode u praksu.

Srećom, ova će knjiga također pomoći roditeljima da identificiraju ciljeve koje žele postići kad su djeca u pitanju i predložiti će metode za njihovo postizanje. Roditelji su suočeni s konkretnim problemima koji iziskuju konkretna rješenja; njima se ne može pomoći klišeima poput "Pružite djeci više ljubavi", "Poklonite im više pažnje" i "Posvetite im više vremena".

Tijekom mnogih godina radili smo s djecom i roditeljima, kako individualno tako i u psihoterapijskim grupama i radionicama. Ova je knjiga plod tog iskustva. Ona je praktični vodič; nudi konkretne sugestije i najprikladnija rješenja za nošenje sa svakodnevnim situacijama i psihološkim problemima s kojima se suočavaju svi roditelji. *Ona nudi konkretne savjete izvedene iz osnovnih principa komunikacije koji će roditelje voditi u suživot s djecom temeljen na uzajamnom poštovanju i dostojanstvu.*

Komunikacijski kod: razgovori djece i roditelja

Dječja pitanja: skrivena značenja

Konverzacija s djecom jedinstvena je umjetnost u kojoj vladaju posebna pravila. Djeca su u komunikaciji rijetko naivna. Poruke su im uglavnom kodirane i treba ih dešifrirati.

Desetogodišnji je Andy uputio ocu pitanje: "Koliko ima napuštene djece u Harlemu?" Njegova je oca, odvjetnika, oduševilo što mu se sin zanima za društvene probleme. Održao je dugo predavanje na danu temu i tada je pogledao sina. Ali Andyja to nije zadovoljilo pa je nastavio sa sličnim pitanjima: "Koliko je broj napuštene djece u New Yorku? U SAD-u? U Europi? U cijelom svijetu?"

Konačno je ocu sinulo da Andyja ne zabrinjava društveni problem, nego osobni. Pitanja nisu proizlazila toliko iz simpatija prema napuštenoj djeci, koliko iz straha da će ga i samog napustiti. Nije

tražio osobu koja će mu priopćiti točan broj ostavljene djece, nego umirujuće uvjeravanje da se to njemu *neće* dogoditi.

Otac je, zrcaleći tu zabrinutost, odgovorio: "Brineš se hoće li i tebe roditelji jednog dana napustiti kao što to neki drugi roditelji čine. Ako te to još ikada zabrine, molim te, reci mi, i pomoći ću ti da se prestaneš brinuti."

Tijekom prvog posjeta vrtiću, dok je majka još uvijek bila uz nju, petogodišnja se Nancy zagledala u slike na zidu, a onda je glasno zapitala: "Tko je naslikao one ružne slike?" Majka se posramila. Pogledala je kćer s neodobravanjem i požurila joj odgovoriti: "Nije lijepo nazivati slike ružnima ako su tako lijepe."

Učiteljica je razumjela pravo značenje pitanja pa se nasmijala i rekla: "Ovdje ne moraš crtati lijepe slike. Možeš crtati ružne slike ako se tako osjećaš." Nancy se široko osmjehnula jer je sada dobila odgovor na svoje skriveno pitanje - "Što se događa djevojčici kojoj crtanje baš ne leži?"

Onda je pokupila slomljena vatrogasna kola i samouvjereno upitala: "Tko je razbio vatrogasna kola?" Majka je odgovorila: "Što tebi znači tko ih je razbio? Ovdje nikoga ne poznaješ."

Nancy nisu zanimala imena. Željela je otkriti što se događa ako dijete razbije igračku. Shvaćajući pitanje, učiteljica je prikladno odgovorila: "Igračke služe igri. Ponekad se razbiju. Događa se."

Nancy je bila zadovoljna. Vještina intervjuiranja pribavila joj je nužne informacije: ova je odrasla teta prilično dobra i ne naljuti se brzo, čak i kada su slike ružne ili kada se igračka razbije. Ne moram se bojati, ovdje je sigurno. Nancy je mahnula mami i otišla do učiteljice da započne svoj prvi dan u vrtiću.

Dvanaestogodišnjakinja Carol bila je napeta i plačljiva. Njezina se najdraža sestrična vratila kući nakon što su cijelo ljeto provele zajedno. Na nesreću, majka na Carolinu tugu nije reagirala suosjećajno i s razumijevanjem.

CAROL (*sa suzama u očima*): Susie je otišla. Opet ću biti sama.

MAJKA: Naći ćeš drugu prijateljicu.

CAROL: Bit ću tako usamljena.

MAJKA: Preboljet ćeš ti to.

CAROL: Oh, majko! (*Jecaji.*)

MAJKA: Dvanaest ti je godina, a još si takva plačljivica.

Carol je majci uputila umirući pogled, a onda je pobjegla u svoju sobu i zalupila vratima. Ta je epizoda trebala sretnije završiti. Djetetovi se osjećaji moraju shvatiti ozbiljno, čak i ako situacija sama po sebi nije previše ozbiljna. U majčnim očima rastanak na kraju ljeta može biti suviše neznatan da bi izazvao krizu suza, ali reakcija nije morala sadržavati takav manjak suosjećanja. Trebala je pomisliti: "Carol je uznemirena. Najbolje ću joj pomoći ako joj pokažem kako razumijem njen bol. Kako to mogu učiniti? *Zrcaleći njene vlastite osjećaje.*" Tako bi trebala izgovoriti nešto poput ovog:

"Bit će prazno bez Susie."

"Već ti nedostaje."

"Teško je sada se razdvajati kada ste već toliko navikle biti zajedno."

"Kuća je zacijelo vrlo prazna sada kada se Susie ne vrti uokolo."

Takva reakcija stvara intimnu atmosferu između roditelja i djeteta. *Kada djeca osjećaju da ih razumiju, usamljenost i povrijeđenost se smanjuju. Kada roditelji shvaćaju djecu, ona ih dublje zavole. Roditeljska empatija pruža emocionalnu prvu pomoć ranjenim osjećajima.*

Ako iskreno priznamo djetetovo stanje i izrazimo njegovo razočaranje, ono često uspije skupiti snagu za suočavanje sa stvarnošću.

Sedmogodišnja je Alice planirala provesti cijelo poslijepodne s prijateljicom Leom. Odjednom se sjetila da se to isto poslijepodne sastaju njeni izviđači. Briznula je u plač.

MAJKA: Oh, razočarana si. Jedva si čekala da se možeš igrati s Leom.

ALICE: Da. Zašto se izviđači ne bi sastajali u neko drugo vrijeme?

Suze su stale. Alice je nazvala Leu i dogovorila sljedeći sastanak. Onda se preodjenula za okupljanje izviđača.

Majčino razumijevanje i suosjećanje samoj je Alice pomoglo da izađe nakraj s iznenadnim životnim konfliktima i razočaranjima. Majka je identificirala Alicine osjećaje i odrazila njene želje. Nije pokušala situaciju prikazati ljepšom nego što jest. Nije kazala: "Čemu takva panika! Igrat ćeš se s Leom nekog drugog dana. Što je tu tako strašno?"

Namjerno je izbjegla klišeje: "Pa ne možeš biti na dva mjesta u isto vrijeme." Nije optuživala ili krivila: "Kako si mogla praviti planove s prijateljicom kada znaš da se srijedom sastaju izviđači?"

Kratak dijalog koji slijedi ilustrirat će nam kako otac može smanjiti sinovljevu ljutnju jednostavnim *prihvatanjem* njegovih osjećaja i pritužbi.

Kada se Davidov otac, koji noću radi, a danju dok je supruga na poslu brine za kućanstvo vratio iz kupovine, pronašao je svoga osmogodišnjaka vrlo ljutitog.

OTAC: Vidim ljutitog dječaka. Zapravo, vidim uistinu ljutitog dječaka.

DAVID: Ljutim se. Zapravo, jako sam ljut.

OTAC: Oh?

DAVID (*vrlo tihim glasom*): Nedostajao si mi. Kada se vratim iz škole, tebe nikada nema.

OTAC: Drago mi je što si mi to rekao. Sada znam. Želiš da te čekam kod kuće kada se vraćaš iz škole.

David je zagrlio oca i izašao se igrati. Davidov je otac znao kako promijeniti sinovljevo raspoloženje. Nije se počeo braniti objašnjavanjem zašto ga nema kod kuće: "Išao sam kupovati. Što

bismo jeli kada ja ne bih donio hranu?". On *nije* upitao: "Zašto si tako ljut?" On je, umjesto toga *prihvatio sinove osjećaje i pritužbe*.

Većina roditelja nije svjesna da je sasvim beskorisno pokušavati uvjeriti djecu da su im pritužbe neosnovane i primjedbe pogrešne. To samo vodi u svađe i ljutnju.

Jednoga se dana dvanaestogodišnja Helen vratila iz škole vrlo uznemirena.

HELEN: Zнала sam da ću se razočarati. Dobila sam *vrlo dobar* iz kontrolnog rada. A znala sam koliko je važno da dobijem *izvrstan*.

MAJKA: Ali meni stvarno nije stalo. Kako uopće možeš tako nešto reći? Nisam razočarana tvojom ocjenom. Mislim da je četvorka sasvim dobra.

HELEN: Pa zašto onda uvijek višeš na mene kada ne dobijem peticu?

MAJKA: Kada sam ja vikala na tebe? Razočarana si pa sad mene kriviš.

Helen je počela plakati i izjurila je iz sobe. Iako je majka razumjela da kćerka okrivljuje nju umjesto da prizna vlastito razočaranje, isticanje toga i sama svađa nisu pridonijeli da se Helen osjeća bolje. Majka je mogla mnogo više pomoći da je *prihvatila* kćerinu primjedbu: "Ti želiš da mi tvoje ocjene ne budu toliko važne. Sama želiš odlučiti koja je ocjena za tebe dobra. Shvaćam."

Čak i stranci, a ne samo djeca, cijene kada suosjećate s njihovim teškoćama. Gospođa Grafton pripovijedala je kako ne voli čekati u banci. "Obično je gužva, a upravitelj se ponaša kao da mi čini uslugu samim svojim postojanjem. Svaki puta kada mu pristupim, osjećam se napeto". Jednoga je petka otišla da joj potpiše ček. Uznemirila se i postala nestrpljiva dok je slušala kako se ponaša prema ostalima. Ali tada je odlučila staviti se u njegovu kožu te izraziti vlastito razumijevanje *odražavanjem i prihvaćanjem njegovih osjećaja*. "Još jedan naporan petak! Svatko traži vašu pažnju! A još nije ni podne.

Kako samo uspijevate prebroditi dan." Upraviteljevo se lice ozarilo. Prvi ga je puta vidjela kako se smije. "Oh, da, ovdje je uvijek strka. Svatko želi prvi doći na red. A što mogu učiniti za vas?" Nije joj samo potpisao ček, nego ju je čak odveo do mjesta gdje ga je brže mogla unovčiti.

Razgovori koji ne donose ploda: propovijedanje i kritiziranje udaljuje i ogorčuje

Roditelje frustriraju razgovori koji ne vode nikamo, kao što ilustrira sljedeća konverzacija: "Gdje si bio?", "Vani", "Što si radio?" "Ništa". Roditelji koji pokušavaju biti razumni, uskoro otkrivaju koliko je to iscrpljujuće. Kao što je jedna majka kazala: "Pokušavam urazumiti svoje dijete sve dok ne poplavim u licu, ali ono me ne sluša. Čuje me samo kada vičem."

Djeca se često opiru dijalogu s roditeljima. Vrijeđaju ih propovijedi, nagovaranja i kritiziranja. Osjećaju da roditelji pretjeruju s pričom. Osmogodišnji je Danijel pitao majku: "Kada ti postavim kratko pitanje, zašto mi daješ tako dugačak odgovor?" Prijateljima se povjerio: "Majci ne govorim ništa. Ako počnem s time, neće mi ostati vremena za igru."

Zainteresirani bi promatrač prisluškivanjem razgovora između roditelja i djece s iznenađenjem primijetio koliko malo oni jedni druge uistinu slušaju. Razgovori im zvuče poput dva monologa, od kojih prvi ustrajava na kritiziranju i upućivanju, a drugi na poricanju i pritužbama. Tragedija takve *komunikacije* ne leži u manjku ljubavi niti u manjku uvažavanja, nego u manjku vještine.

Naš svakodnevni jezik nije prikladan za smislenu komunikaciju s djecom. Da bismo dospjeli do djece i smanjili vlastite roditeljske frustracije, moramo naučiti kako na brižan način razgovarati s njima.